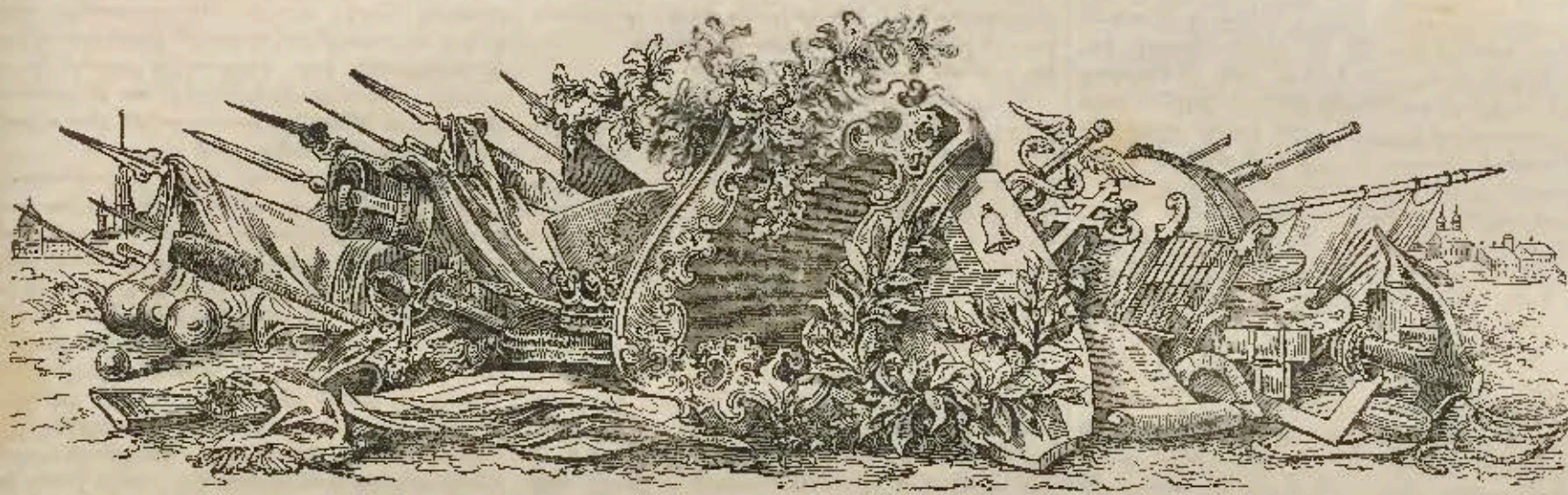

Լրագիր Հայաստանի

ԹԻԻ 16

23 (11) ԱՊՐԵԼԻ

1855

ԲՈՂԱՆԴԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԱՅԻԸ. Գեորգիայի կապույտ թիւան մարտիկը որդեգրեց պատասխանը կը համարէր — Նորի Ժողովքին բանակ-
ցախի մեծերն էր ընկածը: — Այն Ժողովքին պատահեց հրա-
շանդը: — Սոսկիէն զինքն արեւ ելեալ տալաւ անոց փողը հրաշա-
նդին հատուածը: — Իրիւղ Սէյր — Կոչակ բախան պաշտօնաւոր
եկեղեցւոյ մէջ Ս. Քաջմարտիկեանին պատահեց թիւանը համար
եղան հանգիստը: — Գաւառացիք լըբը. տեղը Ս—14ին լըբը:
— Հեռադրական լըբը:

ԳՆԱԳՆԱՆ. Լ. Կախալեան կայսեր խոստովան թիւան ու ճամ-
պորտի թիւանը:

ԵՆԻՂԻԱ. Կոր փոխադարձիւն: — Կախալեան կայսեր եւ
Պիտրիկա թիւանը: — Կայսեր լըբը:

ՀՈՒՐԱՅ ԶԵՆՈՒԹԻՒՆ. Ս. Քաջմարտիկեանին ուղարկու-
թիւան լըբը:

ՈՍՏԻՆԻՆ ԶԵՆՈՒԹԻՒՆ. Ելեկալեան լըբը:

ՈՍՏՈՒՐԱՆԻՆԻՆԻ. ԳԼՏՈՒՆԻՆԻ. Կախալեան լըբը:

Եւ Կոչակ լըբը: Կախալեան լըբը: Կախալեան լըբը:

ԱՆՍՏՐԻԱ

ՊԵՏԱՆ. 23 ԱՊՐԵԼԻ:

ԻՆՎԵՆՈՒԹԻՒՆ. Բանակցութիւններն այս փերքի
չարիւղան մէջ հեանեալ ընկածըն ունեցան:

Լժնոյս 16ին Կորչարով իշխանը Կեդրոնացիքն
պատահեց պատասխանին ընդունելու. որն որ ամենայն
11ին տուած էր, եւ անմիջապէս նոյնը հաղորդեց
Պոլս — Հաւնիւմին արաքին գործող պաշտօնէին,
որն որ նաեւ անպապիկ երկարոր օրը իր խորհրդով
ընդարձակ սրահին մէջ Ժողովքին անգամներ կան-
չեց եւ եկած պատասխանը տալիւնին դրու:

Խորհուրդը մեկուկէս ժամ տեւեց, եւ քննարկե-
կընտրի, որոշ ելք մը չունեցաւ: Անանկ կը կար-
ծուի, որ Պոլսը նոր առաջարկութիւն, նոր դիմում
ներ բռած ըլլայ, որոնք որ թէպէտեւ գաղափար-
ները բոլորովին չլին քոճ ընել, բայց միտաւոր
բաներ ալ չլին, անոր համար որեւէման տերու-
թեանց երկաթիմայինը Լիւնան ծանուցին, աւր որ
Լ. Կախալեան ալ հիմա կը գանտի ու անկից նոր
հրաման կամ հրահանգ ինքեղեցին: Ամենուն միտ-
դրութիւնը լիւնանին գալու պատասխանին փող էր:

Եւ շատ շուտաւ Լիւնանին Կախալեան կայսեր
եւ Անգլիացւոյ թաղու հոյն կայսերն պատասխանը
հեռագրով մտցուցաւ: Հասաւ, եւ ասոր փող
անմիջապէս Ժողովքը նորին խորհրդի նստաւ, եւ
այս խորհուրդը ամբողջ 3 ժամ տեւեց: Աս ամեն
պարագաները կը ցուցնեն, թէ Կեդրոնացիքն
սրտած պատասխանը միմեկին եղած չէ եւ այս-
պէս չորս տերութեանց երկաթիմայինը սրտած են
աս գրուած հիմունքներուն փող խաղաղութեան
չէր չէնել: Այլ յուսացուի որ չորս տերութեանց
երկաթիմայինը խողաղաւոր հոգով մը լընած
ըլլալով, եղած գիտարարութիւններուն կը յողթեն
եւ խողաղաւոր հարկ ճամբայ մը կը բռնեն:

— (Կախալեանը ինքեղեցին տեղանին Օսմա-
նեան կառավարութեան կողմանէ Վիեննայի մա-
րտիկին (մէջ մանող Օսմանեան տերութեան ներ-
կայացուցիչներուն) սրտած հրահանգ մը հրատա-
րակած էր, պիտի անհրաժեշտ ըլլալը շատ շուտա-
խոնարհեցաւ: Էրանկ կառավարութեան կեանք լըն:

րը կը ծանուցանեն թէ անմիջապէս Այն Ժողովքին
Վիեննա գալեն յառաջ Մարտի 29ին Ռիֆաիկ
Փաշային քով մեծ խորհուրդ մ'եղեր է, որուն ներ-
կայ գանտեր են Գալլիպոլի, Ենգլիայի ու Լաւ-
տրիայի գեապաններն ալ, եւ աս խորհրդեան մէջ
Ցածկատուան ի մերձուստ վերաբերեալ խնդրոց
նկատմամբ հեանեալ կէտերը միմեկին որոշուել են:

Լ. Կախալեան Սոսկիմը ոչինչ եղանակաւ թող-
կու տայ որ մեծ աերութիւններն Օսմանեան տե-
րութեան հպարտաց (Կախալեան) փող ընդհա-
նուր պտտարարութիւն մը բանեցնեն: Եւ քիչ
բարձրագոյն Գալսը մեծաւ ընդգիծութեամբ միայն
կը հաւանի Կախալեանի պատասխան փող ըլլալու
ընդհանուր պաշտօնաւորութեան: Բ. Ցածկատուան
պատասխան է պատերազմի ծախքը պահանջին եւ
կենտրոն թէ որ աս պահանջները խաղաղութեան
հարաւորութեան արդեւ մը դնելու ըլլայ, ասոր
թէ ոչ հատաւորութեամբ միայն գրուած է հաւա-
քում պահանջելու: Գ. Ցածկատուան որոշած է ա-
մենեւին հաւանութիւն չառաւ որ իր երկրին մէջ
եւրոպական (պատերազմական նաւերու համար)
նաւահանգիստ մը չլինուի: Այն ասիք փառն ուսեր
հրատարակելու հարցը կառուցելու թէ վերջիկէս
կէտերուն ճշմարտութեամբ հաւատարմութեամբ
պատահաւ ունեցը:

— Լըպրոյս նախընթաց թիւոյն մէջ յիշուած
տրեւելուն արշաւանքին փող Մանիֆէսթը հրատա-
րակած հաւաքումը ասանկ կը սկսի:

«Կաղիպոլի պէս մեծ երկրի մը անհրաժեշտ ի-
րաւունքն է ծանուցալ ճշմարտութիւնը կը որ տե-
րութեան պատիւն, ապահովութիւնն եւ գորա-
ւորութիւնը գանկիկ կը պահանջեն: Եւ ճշմարտութիւնն
յայտնելու կայսեր կառավարութեան պէս գորաւոր
կառավարութեան մը նախադրանք պարտքն է, երբ
որ հասարակաց բարին լըն չի պարտաւորել: Գեղ
ի արեւելքը կը տալաւ, իր պատճառն, իր
նպատակն եւ գիտարարութեան գործողութիւններն, որ
նոյնը պատասխանելու համար պատրաստուելան, այս-
պէս նաեւ գեապանական բանակցութիւններն, որ
եղան նոյն արշաւանքը կարգաւորելու ու իր վախ-
ճանքին հաղթանակը, ասանկ ամեն պարտաւոր
քննութեան աստիկայ եղած են, մինչեւ որ պատ-
մա թեան տուանն կըլին: Մանիֆէսթը աս յառաջ-
բանութիւնն ընելէն ետքը Կաղիպոլի, Կիւսէ, Բա-
նասուն տարաւան խաղաղութեան ետքը սուրը քա-
չեց, փան գի Պոլսն իր յայտագիրներովը Ցած-
կատուան չիքնալով արաւախեցնելով զինքն բան-
թեան ու պան յառաջ տանել կուզէր: Իր գորաց
գնդերը իշխանութիւնները բանեցին, գեղ ի Կա-
խալեան յառաջան, եւ Գալլիպոլի անցնելու ճամ-
բայ կը բանալին: Օսմանեանց զարմանալի եւանդը
բաւական չէր ըլլար անոնց խորհուրդը փնայնելու,
եւ ինքեւս յուսացածն աւելի արգելք մը դրին
ուստիան արշաւանքին դէմ, բայց պատերազմը
հաւատարմութեամբ չէր միջուր: Բոլոր տիեզեր

անմիջապէս մէջ կուղցն միմեկին կը դիմելին,
Կեդրոնացի պէս ան տեւեն ալ անորոշ էր: —
Արեւմտեան զինագրութեան առաջին նշանը որ-
րուեցաւ, Անգլիա ու Գալլիպոլի զանապախան իրենց
նաւատորմին ու գործը դէպ ի արեւելք խրկելու:
Օսմանեան տերութեան անհրաժեշտութեամբ, գալսեց
պարտաւոր մեծարանաց, Կորնայի հաւատար-
կութեան, եւ քաղաքականութեան պաշտօնաւոր
կենտրոն:

Լա երբ որ Կաղիպոլի պատերազմը մը խորչե-
լաւ եւ հալաւ թեան համար ամեն եղան փորձելու
փառն ու անգուստ ելան, ան տեսնը նոյն բարձր
կամքը, որն որ մեր երկրին (Կաղիպոլի) կառավար-
է պատերազմը սկսից հարկաւոր տեսու եւ հրա-
տարակեց, եւ հեանեալ հրահանգ իր մեծահաւ-
քաւ Սպարապետին տուաւ, որուն ձեռքին որ Կաղ-
իպոլի սուրն ալ յանձնուած էր: Եւ (1854) Ապրիլի
12 գրուած հրահանգին մէջ հեանեալ հաւատար-
կը կարգաւորի:

«Տէր Սպարապետ, զձեզ գաղղիական բանակի
մը գլուխ դրած աստեւս, սրն ալ իր հաղթանակէն (ՅԱ)
միմեկին աւելի հեռու աւել մը պիտի պատերազմի,
ամեն բանէն յառաջ կը յանձնեմ ձեզի որ զորաց
աւանդութեան ամենամեծ հոգն ունենալ, կարելի
եղածին չափ անոր խնայեք եւ ան տեսն միայն պա-
տերազմը մը ձեռք դարձը, երբ որ ապահով կըլ-
լաք որ գէլի իրաց հանգամանքներուն երկրէն կը-
կուրք ձեռք նպատաւոր պիտի ըլլան:

Կեդրոնացի թերակցին զորաց նաեւ յամար կը-
լընու. պիտուր կայսեր որոշուած է, որովհետեւ
ոսպմանին կէտ մ'ըլլալով մեր գործողութեանց
հիմը պիտի ըլլայ, այնինքն մեր գիտարարութեան,
որ մեր պահանջները, մեր շուրթական հրահանգ-
նոյնները եւ մեր պաշտօնները պիտի փոխադրուին,
անկից գիտարար կրնանք յառաջ երկալ եւ դար-
ձեալ նոյն տեղը եւս գաւառալ: Թէ որ հոս հոսմե-
լին ետեւ մէկ կամ երկու գորաւորութիւններ կու-
տանդնուպորտը արեւմտեան կողմերը կամ Վիեն-
նայի մէջ կողմ զինուորանոցներու մէջ դնելու
պատշաճ տեսնելու ըլլաք վերի կարգաւորութիւնն
աս բանին ձեռք արդեւ մը չի գնել:

Կաղիպոլի ար թէպէտեւ գիտարար չէր եղած, զորքին
մաս մաս բաժնուելը ձեռքի մաս մը չի գնել, եւ
անոնց կոստանդնուպորտը մէջ գանտելն ուղէկ բա-
րցական աղբեղութիւն ալ կըլայ յառաջ բերել:
Բայց թէ որ դէպ ի Կաղիպոլի լընները յառաջ եւ-
թալէն ետեւ գիտարարութեան մը կառավարութեան
պիտուր ըլլաք, Կեդրոնացի եւ կոստանդնուպորտը
կողմերը նոյն բաները շատ շատ որ կըլայ, որով-
հետեւ քանի որ Ռուսներն իրենց ալ կողմը 60,000
ընտիր զորաց բանակ մը կը տեսնեն, երբեք Աղիպ-
ոսպորտը կոստանդնուպորտը փող քոչելու չեն
կրնար յանգիծել: Ի վերայ այս ամենայնի թէ որ
կոստանդնուպորտը ասինքն Կաղիպոլի գիտն ամ-
րացնելու ուղիւ ըլլայ, աս գիտարարութեան

